

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
języka polskiego
w szkołach ponadpodstawowych

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiał opracowany w ramach grantu przez dr Małgorzatę Judę-Mieloch z Ośrodka
Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

SCENARIUSZ 1 (z 3)

SCENARIUSZ LEKCJI DLA uczniów ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej realizujących zakres rozszerzony

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela języka polskiego

TEMAT:

Kreacja świata w dramacie *Szczęśliwe dni* Samuela Becketta jako przykład realizacji założeń artystycznych irlandzkiego noblisty.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- Rozwijanie zainteresowań humanistycznych.
- Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓLNE:

- lektura uzupełniająca: wybrany dramat [...] obcy z XX lub XXI wieku.

Uczeń:

- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), [...]; interpretuje je i wartościuje,
- porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty,
- korzysta z zasobów multimedialnych.

METODY PRACY:

- analiza i interpretacja tekstu literackiego,
- przekład intersemiotyczny,
- ocena koleżeńska,

- miniwykład,
- analiza fotosów teatralnych,
- pokaz – oglądanie fragmentu spektaklu teatralnego.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- tekst wstępnych didaskaliów ze *Szczęśliwych dni* dla każdego ucznia lub wyświetlony na tablicy multimedialnej (dla uczniów niedowidzących albo słabowidzących powielony na ksero z uwzględnieniem odpowiedniego rozmiaru czcionki, np. 16 pkt czy 24 pkt) – Załącznik nr 1,
- biały papier A4 – arkusz dla każdego ucznia,
- ołówki, kredki, pisaki,
- magnesy,
- tabela z wypisanymi elementami świata przedstawionego – Załącznik nr 2,
- cztery przykładowe uczniowskie prace plastyczne (np. dołączone do scenariusza) – Załącznik nr 3,
- fotosy ze spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji Teatru Polonia w Warszawie na stronie teatru dostępne online:
<https://krystynajanda.pl/dorobek/szczesliwe-dni/> [dostęp: 21.03.2022],
- fotosy ze spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji Teatru Dramatycznego m. st. Warszawy na stronie teatru dostępne online:
<https://teatrdramatyczny.pl/szczesliwe-dni> [dostęp: 21.03.2022],
- fotosy ze spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji Teatru Stu na stronie teatru dostępne online:
<https://www.scenastu.pl/spektakle/szczesliwe-dni> [dostęp: 21.03.2022],
- nagranie spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji Teatru Dramatycznego w Warszawie w reżyserii Antoniego Libery w serwisie Ninateka dostępne online:
<https://ninateka.pl/vod/teatr/szczesliwe-dni-antoni-libera/> [dostęp: 21.03.2022],
- *Credo* artystyczne Samuela Becketta (Załącznik nr 4).

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut + 80 minut obejrzenie spektaklu w ramach pracy domowej

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Powitanie uczniów i sprawdzenie obecności. Przedstawienie celu lekcji: wstępne zapoznanie się ze światem przedstawionym dramatu Samuela Becketta *Szczęśliwe dni* na podstawie analizy początkowych didaskaliów utworu. Zapowiedź, że ta sztuka będzie przedmiotem działań na języku polskim przez trzy najbliższe lekcje, w czasie których uczniowie zapoznają się ze specyfiką twórczości irlandzkiego noblisty na przykładzie realizacji teatralnej *Szczęśliwych dni* w tłumaczeniu i reżyserii Antoniego Libery, ale także będą doskonalić swoje umiejętności polonistyczne sprawdzane na egzaminie maturalnym, m.in. odczytywanie utworów literackich na poziomie symbolicznym, wykorzystywanie opracowań literaturoznawczych do interpretacji utworu (tzw. zadania z wyposażeniem), redagowanie notatki syntetyzującej (ok. 3 minuty).

Część 2. Analiza wstępnych didaskaliów *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta (Załącznik nr 1) i przekład intersemiotyczny tego tekstu – uczniowie sporządzają rysunek poglądowy, jak na podstawie didaskaliów wyobrażają sobie scenografię i układ postaci na scenie po odsłonięciu kurtyny lub zapaleniu światła, czyli w pierwszym „obrazie” spektaklu. Rysunek może być wykonany w dowolnej konwencji, np. może to być szkic czarno-biały, notatka wizualna, kolorowa ilustracja. Nauczyciel podkreśla, że celem zadania nie jest doskonalenie umiejętności plastycznych, lecz polonistycznych – dokładna analiza tekstu. Wstępem do zadania jest głośne odczytanie tekstu didaskaliów przez nauczyciela lub wybranego ucznia. W trakcie wykonywania przez uczniów ilustracji (szkicu) nauczyciel wyświetla tekst w programie do nauki zdalnej lub w czasie nauki tradycyjnej – wyświetla go na tablicy multimedialnej lub kseruje dla każdego ucznia na kartce A5 (ok. 15 minut).

Część 3. Uczniowie za pomocą karty pracy (Załącznik nr 2) dokonują samooceny lub oceny koleżeńskiej (wymieniając się rysunkami w parach) zgodności własnej pracy plastycznej z treścią didaskaliów (ok. 3 minuty).

Część 4. Uczniowie prezentują swoje prace, umieszczając je na tablicy za pomocą magnesów. W czasie nauki zdalnej przesyłają zdjęcia prac nauczycielowi, który eksponuje je w programie do nauki zdalnej (w takiej sytuacji nauczyciel może

dokonać wstępnej selekcji i zaprezentować kilka wybranych przez siebie prac) (ok. 3 minuty).

Część 5. Nauczyciel rozpoczyna rozmowę, której celem jest ocena prac uczniowskich z uwzględnieniem kryterium wierności opisowi zamieszczonemu w didaskaliach. Gdyby uczniowie mieli opory, by omawiać prace swoich kolegów i koleżanek lub gdyby w czasie nauki zdalnej przesyłanie prac trwało zbyt długo albo napotkało problemy techniczne, nauczyciel może wykorzystać do rozmowy gotowe prace dołączone do scenariusza (Załącznik nr 3) (ok. 5 minut).

Część 6. Nauczyciel wprowadza uczniów w koncepcję inscenizatorską Samuela Becketta: irlandzki noblista uważał, że w jego sztukach nie powinno się nic zmieniać. Świat przedstawiony celowo został poddany krańcowej redukcji i uproszczeniu po to, by zwrócić uwagę czytelnika i widza na paraboliczne znaczenie elementów, z czego można wywieść główną ideę dzieła. Dodawanie lub zmiana w koncepcji formalnej Becketta jest zamachem na główną myśl autora, w każdym razie stanowi poważne zagrożenie takiej deformacji. Beckett sprzeciwiał się realizacjom teatralnym, które dokonywały zasadniczych zmian wobec „partytyry”, jaką jest tekst dramatu. W razie konieczności dochodziło nawet do prawnego zabezpieczenia spuścizny autora, które polegało na zakazie eksploatacji jego utworów (ok. 2 minut).

Część 7. Ocena wierności realizacji teatralnych wobec koncepcji Samuela Becketta wyłożonej w przeanalizowanych didaskaliach. Nauczyciel poleca rozstrzygnięcie, która z inscenizacji jest najbliższa oryginałowi. Nauczyciel wyświetla po kolei dostępne w internecie fotosy, a uczniowie, korzystając z wykorzystanej wcześniej karty pracy (Załącznik nr 2) formułują stanowisko i podają argumenty. Dostępne online fotosy ze spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji:

- Teatru Polonia w Warszawie: <https://krystynajanda.pl/dorobek/szczesliwe-dni/> [dostęp: 21.03.2022]. Np.

Licencja otwarta.

- Teatru Dramatycznego m. st. Warszawy:
<https://teatrdramatyczny.pl/szczesliwe-dni> [dostęp: 21.03.2022] Np.

Fotos z materiałów promocyjnych teatru. Licencja otwarta.

- Teatru Stu: <https://www.scenastu.pl/spektakle/szczesliwe-dni> [dostęp: 21.03.2022] Np.

Fotos z materiałów promocyjnych teatru. Licencja otwarta.

Wniosek: Analiza fotosów ze spektakli skłania ku wnioskowi, że przedstawienie w reżyserii Antoniego Libery w warszawskim Teatrze Dramatycznym jest z trzech przedstawionych najprawdopodobniej najwierniejszym koncepcji artystycznej Samuela Becketta – autora *Szczęśliwych dni*. Spektakl w Teatrze Stu wprowadza zmiany w scenografii – kopiec jest przedstawiony jako swego rodzaju maszyna. Modyfikacje wprowadzone w realizację Teatru Polonia są jeszcze większe, ponieważ unieruchomienie bohaterki na wózku inwalidzkim jednoznacznie aktualizuje sytuację egzystencjalną bohaterki, tymczasem Beckett dążył do uniwersalizacji zarówno świata przedstawionego, jak i refleksji o nim (ok. 9 minut = 3 minuty na obejrzenie fotosów z każdego z trzech spektakli).

Część 8. Wspólne obejrzenie fragmentu najwierniejszego oryginałowi spektaklu.

Dostęp online: <https://ninateka.pl/vod/teatr/szczesliwe-dni-antoni-libera/> (ok. 4 minuty).

Część 9. Zadanie pracy domowej: obejrzenie całości (1 godzina 20 minut) spektaklu *Szczęśliwe dni* w serwisie Ninateka: <https://ninateka.pl/vod/teatr/szczesliwe-dni-antoni-libera/> i sporządzenie planu wydarzeń. Dla uczniów szczególnie uzdolnionych: oglądanie spektaklu poprzedzone zapoznaniem się z założeniami artystycznymi Samuela Becketta (Załącznik nr 4).

EWALUACJA ZAJĘĆ

Efekty pracy uczniów na lekcji: ilustracje do wstępnych didaskaliów „Szczęśliwych dni”. Wypełniona karta pracy – badanie stopnia zgodności rysunku z dramatem.

BIBLIOGRAFIA

Beckett S., (2017), *Utwory wybrane w przekładzie Antoniego Libery. Dramaty, słuchowiska, scenariusze*, Warszawa: PIW (tu: *Szczęśliwe dni*), s. 201-236.

Libera A., Pyda J. OP, (2018), *W tyranii wyzwolonego rozumu; Niepoprawny optymizm*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 31-62 i s. 93-117.

Szczęśliwe dni, (bez daty), Teatr Dramatyczny m. st. Warszawy, program teatralny.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1.

Wstępne didaskalia ze *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta (tłum. Antoni Libera).

Powierzchnia ziemi porosłej spaloną słońcem trawą, z wybrzuszeniem pośrodku w kształcie małego kopca. Zbocza z lewej, z prawej i z przodu opadają łagodnie. Z tyłu – stromo w stosunku do poziomu sceny. Maksymalna prostota i symetria.

Rażące światło.

Kiczowaty horyzont imitujący do złudzenia głębię przestrzeni, w której daleko zbiegają się płaszczyzny pustej równiny i bezchmurnego nieba.

W samym środku kopca, zakopana po pas, Winnie. Około pięćdziesiątki, dobrze zachowana, w miarę możliwości blondynka, pulchna, ręce i ramiona obnażone, mocno wydekoltowana, obfity biust, naszyjnik z pereł. Winni śpi: ręce złożone przed sobą na ziemi, na rękach złożona głowa. Tuż przy niej, po jej lewej,

pojemna czarna torba na zakupy, a po prawej, składana, obecnie złożona parasolka w pokrowcu, z którego wystaje tylko uchwyt.

Po jej prawej, z tyłu, skryty za kopcem, wyciągnięty na ziemi, śpi Willie.

Długa pauza. Ostry dzwonek, około dziesięciu sekund. Winni nie rusza się. Pauza.

Ponownie dzwonek, jeszcze ostrzejszy, około pięciu sekund. Winni budzi się.

Dzwonek milknie. Winnie podnosi głowę, patrzy przed siebie. Długa pauza. Prostuje się, kładzie ręce płasko na ziemi, zadziera głowę i patrzy pionowo w górę. Długa pauza.

Źródło: Beckett S., (2017), *Utwory wybrane w przekładzie Antoniego Libery.*

Dramaty, słuchowiska, scenariusze, Warszawa: PIW (tu: *Szczęśliwe dni*), s. 203-204.

Załącznik nr 2.

Badanie zgodności rysunku z treścią didaskaliów.

Lp.	Element scenografii	Zgodność rysunku z opisem
1.	kopiec o łagodnych zboczach z lewej, prawej i z przodu – symetrycznie względem osi sceny	
2.	kopiec i ziemia wokół porośnięte spaloną słońcem trawą	
3.	rażące światło	
4.	bezchmurne niebo	
5.	horyzont	
6.	pusta równina naokoło	
7.	w środku kopca postać kobieca: zakopana po pas, śpi pochylona do przodu z głową na rękach złożonych przed sobą na ziemi, blondynka	
8.	po lewej stronie kobiety pojemna czarna torba na zakupy	
9.	po prawej stronie kobiety złożona parasolka w pokrowcu	

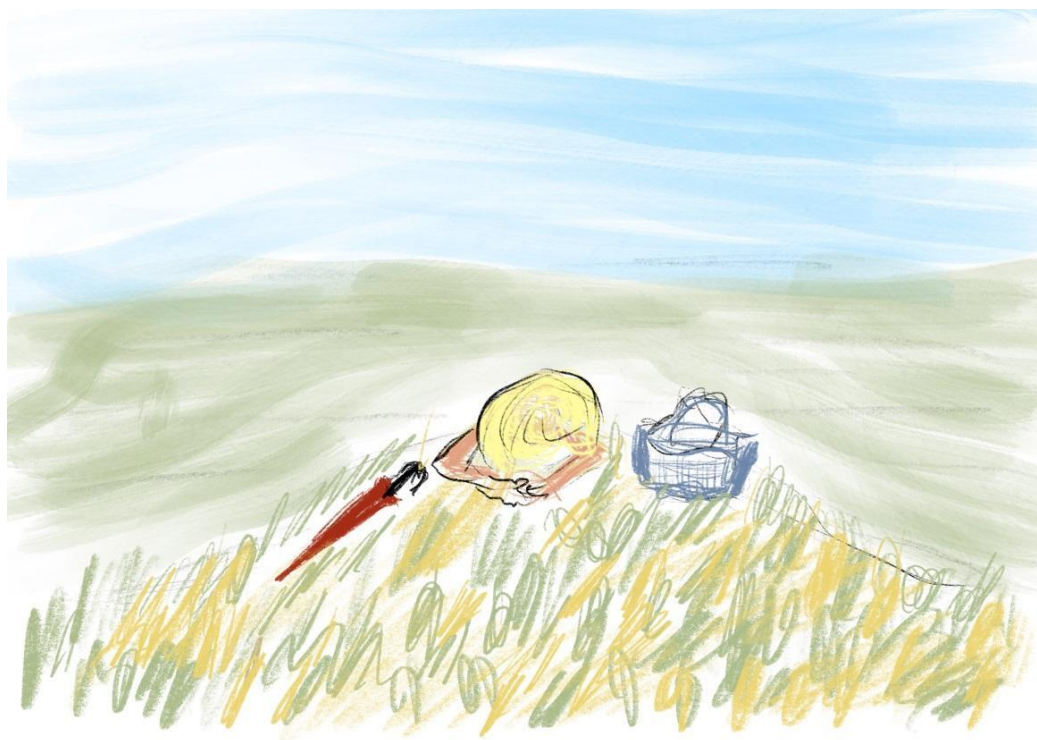
Źródło: opracowanie własne autorki scenariusza (dr Małgorzata Juda-Mieloch).

Załącznik nr 3.

**Przykładowe ilustracje do didaskaliów ze *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta.
Cztery realizacje w różnych konwencjach.**

Źródło: archiwum autorki scenariuszy. Opracowanie własne.

Źródło: archiwum autorki scenariuszy. Opracowanie własne.

Źródło: archiwum autorki scenariuszy. Opracowanie własne.

Źródło: archiwum autorki scenariuszy. Opracowanie własne.

Załącznik nr 4.

Credo artystyczne Samuela Becketta.

Lp.	Cecha twórczości Samuela Becketta	Opis	Obecność cechy w <i>Szczęśliwych dniach</i>
1.	Wyrażenie bezpośrednie	Strategia twórcza, według której dzieło znaczy nie tylko na poziomie treści (przekazu językowego), ale także na poziomie formy (poprzez budowę, brzmienie).	
2.	Technika refrenu i echa	Tworzenie motywów powracających, którymi mogą być jakieś frazy, struktury, wyrażenia, gesty czy sytuacje sceniczne.	
3.	Język liczb	Wykorzystywanie arytmetyki do budowy utworu, by wzmocnić wymowę dzieła i podkreślić jego świadomą konstrukcję.	
4.	Sztuka monologu i improwizacji	Mówienie jako główne działanie bohaterów i zasadnicza akcja utworu w myśl przekonania, że człowiek staje się takim, jakiego siebie wymyśli.	

Źródło: opracowanie własne autorki scenariusza (dr Małgorzata Juda-Mieloch) na podstawie A. Libera, J. Pyda OP, (2018), *W tyranii wyzwolonego rozumu*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 31-62.

SCENARIUSZ 2 (Z 3)

SCENARIUSZ LEKCJI DLA uczniów ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej realizujących zakres rozszerzony

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela języka polskiego

TEMAT:

Kim jest Winnie? Kim jest Willie? – paraboliczna interpretacja bohaterów i ich relacji małżeńskiej w *Szczęśliwych dniach* Samuela Becketta na podstawie spektaklu w reżyserii Antoniego Libery.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Kształtowanie różnorodnych postaw czytelniczych: od spontanicznego czytania do odbioru opartego na podstawach naukowych.
- Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury.
- Rozróżnianie kultury wysokiej i niskiej.
- Kształcenie umiejętności świadomego odbioru tekstów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

- lektura uzupełniająca: wybrany dramat [...] obcy z XX lub XXI wieku;

Uczeń:

- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), [...]; interpretuje je i wartościuje,
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych [...] w utworach literackich, określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych,

- porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty (tu kontekst biblijny),
- stosuje zasady etykiety językowej.

METODY PRACY:

- praca indywidualna (redagowanie wniosków),
- analiza i interpretacja spektaklu,
- pytania problemowe,
- uzupełnianie własnego tekstu po uwagach.
- dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- nagranie spektaklu *Szczęśliwe dni* w realizacji Teatru Dramatycznego w Warszawie w reżyserii Antoniego Libery w serwisie Ninateka dostępne online: <https://ninateka.pl/vod/teatr/szczesliwe-dni-antoni-libera/> [dostęp: 21.03.2022],
- Załącznik nr 1. Fragment interpretacji *Szczęśliwych dni* (Dialog IV Antoniego Libery i Janusza Pydy OP) – status sceniczny postaci,
- Załącznik nr 2. Fragment interpretacji *Szczęśliwych dni* i *Końcówki* (Dialog IV i II Antoniego Libery i Janusza Pydy OP) – biblijne konteksty interpretacyjne.

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Organizacyjne czynności wstępne. Sprawdzenie obecności. Rozmowa o wrażeniach z obejrzanego spektaklu.

Nauczyciel wyznacza moderatora rozmowy, to znaczy osobę, która będzie zadawała pytania, zachęcała do wypowiedzi, udzielała głosu chętnym, przerywała, jeśli wypowiedzi rozmówców zbaczają z tematu lub są za długie. Ważne, by nauczyciel zapowiedział, że prosi o wypowiedzi spontaniczne. Można przywołać anegdotę, że gdy Samuel Beckett szukał realizatora swej najbardziej dziś znanej jego sztuki *Czekając na Godot*, odmówiło mu 17 teatrów paryskich. Dyrektorzy i reżyserzy argumentowali, że sztuka jest niejasna, dziwna, trudna. Uczniowie mają prawo do

podobnych odczuć: niezrozumienie, niesmaku, zagubienia, zdziwienia. Dramaturgia Becketta wymaga poznania klucza interpretacyjnego, czemu będzie poświęcona ta lekcja (ok. 7 minut).

Część 2. Podjęcie tematu związków fabuły z wymową ideową dzieła.

Nauczyciel wyznacza wybranego ucznia lub prosi ochotnika o przedstawienie planu wydarzeń sztuki (co było treścią zadania domowego z poprzedniej lekcji). Uczniowie z pewnością przygotowali dwa typy planów: a. zbyt szczegółowy, choć wcale nieoddający istoty akcji; b. zbyt ogólny. Być może pojawi się głos, że trudno napisać plan wydarzeń, skoro akcja sztuki jest zredukowana, trudna do opisanego, podzielenia na wydarzenia, skoro właściwie „nic się niej dzieje”. Istotnie, akcja *Szczęśliwych dni* jest to określona jedna sytuacja, choć rozciągnięta w czasie, także trudno uchwycić przebieg akcji, jeśli rozumie się ją jako dynamiczne następstwo wydarzeń.

Wnioskiem powinna być refleksja, że to nie klasyczna akcja stanowi materię, z której można wywieść przesłanie utworu Samuela Becketta (ok. 3 minuty).

Część 3. Drobiazgowa charakterystyka postaci.

Nauczyciel zadaje pytanie problemowe: co stanowi punkt wyjścia interpretacji w *Szczęśliwych dniach* irlandzkiego noblisty? Można także od razu postawić tezę, że materiałem tym jest charakterystyka postaci: Winnie i Williego oraz charakterystyka relacji między nimi. Uczniowie charakteryzują postaci w sposób znany ze szkoły podstawowej, to znaczy drobiazgowo gromadzą informacje na ich temat. Cechy wyglądu są istotne o tyle, o ile mówią coś o cechach charakteru bądź usposobienia.

Winnie – kobieta, być może żona Williego, jest unieruchomiona, bezustannie mówi, dba o siebie, optymistka, na swój sposób sympatyczna, ciągle się pociesza, zna literaturę, którą ciągle cytuje, religijna (modli się).

Willie – mężczyzna, być może mąż Winnie, może się poruszać, choć czyni to niechętnie, prawie nic nie mówi, nieprzyjemny, gburowaty, nie interesuje się Winnie, milczący, nie dba o siebie, czyta gazety, interesuje się w nich tylko informacjami skandalicznymi.

Nauczyciel poleca porównanie postaci, by cechy zestawić w odpowiadające sobie treściowo pary, np.:

kobieta – mężczyzna;

mówi – zwykle milczy;

sympatyczna – gburowaty;

dba o siebie – niechlujny (ok. 5 minut).

Część 4. Analiza statusu dramatycznych postaci.

Nauczyciel zadaje pytanie problemowe: czy Winnie i Willie mają ten sam status jako postacie dramatu? Można zadać pytanie łatwiejsze, bezpośrednio naprowadzające na właściwą interpretację utworu Samuela Becketta: czy oboje są ludźmi?

Jest to kluczowe ze względu na interpretację utworu zagadnienie. Uczniowie mogą sobie nie poradzić z odpowiedzią na to pytanie. Należy wówczas zaznaczyć, że twórczość Samuela Becketta jest trudna, wymaga kilkakrotnej lektury lub obejrzenia spektaklu, podobnie jak kilkakrotne wysłuchanie utworu muzycznego, zwłaszcza klasycznego, odsłania jego bogatą, przemyślaną kompozycją.

Aby ułatwić czy wręcz umożliwić uczniom to zadanie, nauczyciel może przywołać interpretację Antoniego Libery – tłumacza utworów Samuela Becketta i reżysera spektaklu, którą przedstawił w rozmowie z Januszem Pydą OP. Można także tę interpretację zrelacjonować. Fragment dialogu mogą przeczytać także uczniowie z podziałem na role (Załącznik nr 1) (ok. 15 minut).

Część 5. Formułowanie wniosku na podstawie poznanej interpretacji znawców twórczości Samuela Becketta.

Nauczyciel poleca uczniom sformułowanie wniosku interpretacyjnego na podstawie wysłuchanego fragmentu rozmowy o dramaturgii Samuela Becketta. Przykładowa konkluzja: Winnie i Willie to postacie dramatu, które w znaczeniu dosłownym są mężczyzną i kobietą, być może nawet parą małżeńską, co kilkakrotnie sugeruje Winnie (należy jednak zauważyć, że to ona jedynie tak twierdzi). Jednak w planie symbolicznym Winnie oznacza Ludzkość, a Willie wymyślonego przez Ludzkość Boga, którego dotkliwy brak uniemożliwia egzystencję w kończącym się (zmierającym do zagłady, o czym świadczy apokaliptyczna scenografia) świecie. Przetwanie Winnie (Ludzkości) jest możliwe tylko dzięki wyobrażeniu sobie jakiejś istoty, która cały czas jest z człowiekiem. Istoty, która umożliwi mówienie. To właśnie mówienie, zwłaszcza mówienie do kogoś, jest istotą człowieczeństwa.

Człowiek, by być człowiekiem, potrzebuje, by ktoś drugi go słuchał. Ponieważ Winnie nie czuje obecności Boga, wymyśla Go sobie.

Nauczyciel prosi o odczytanie dwóch-trzech wniosków, by dokonać ewaluacji rozumienia podjętej kwestii. Prosi uczniów o uzupełnienia, w razie konieczności sam uzupełnia, korzystając z przykładowej konkluzji sformułowanej powyżej (ok. 10 minut).

Część 6. Wykorzystanie biblijnego kontekstu interpretacyjnego.

Nauczyciel przypomina, że maturalny (zarówno na poziomie podstawowym, jak i rozszerzonym) model interpretacji tekstów literackich zakłada obowiązkowe wykorzystanie kontekstów. Podjęta przez Samuela Becketta w *Szczęśliwych dniach* tematyka relacji Boga i Ludzkości otwiera ten utwór na czytanie go w kontekście biblijnym. Nauczyciel podaje uczniom trzy tropy interpretacyjne i zachęca ich do skomentowania i zinterpretowania obrazów z obejrzanego dramatu z zaproponowanymi przez nauczyciela obrazami biblijnymi:

1. Dramat nawiązuje do słynnego zdania z Księgi Rodzaju: „Z prochu powstałeś i w proch się obrócisz” (Rdz. 3, 19);
2. Dramat wykorzystuje do opisu relacji Człowieka z Bogiem obraz małżeństwa na wzór Pieśni nad Pieśniami. Nauczyciel może dodać, że zarówno fragmenty Księgi Rodzaju, jak i Pieśni nad Pieśniami widnieją na liście lektur obowiązkowych. W razie trudności nauczyciel przywołuje zdanie eksperta – literaturoznawcy;
3. Dramat nawiązuje do słów z Ewangelii według świętego Jana: „Na początku było Słowo” (J 1, 1a).

W razie trudności uczniów nauczyciel przedstawia interpretację literaturoznawczo-teologiczną (Antoni Libera w rozmowie a Januszem Pydą OP). Gdyby na lekcji nie wystarczyło czasu, aby dogłębnie przeanalizować ten problem, nauczyciel przekazuje uczniom materiał do samodzielnej lektury w ramach samokształcenia (Załącznik nr 2) (ok. 5 minut).

EWALUACJA ZAJĘĆ

Wysłuchanie i zaopiniowanie zredagowanych przez uczniów wniosków interpretacyjnych dotyczących statusu postaci dramatu: Winnie i Williego. Udzielenie informacji zwrotnej uczniom.

BIBLIOGRAFIA

Beckett S., (2017), *Utwory wybrane w przekładzie Antoniego Libery. Dramaty, słuchowiska, scenariusze*, Warszawa: PIW (tu: *Szczęśliwe dni*), s. 201-236.

Libera A., Pyda J. OP, (2018), *Niepoprawny optymizm*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 93-117.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1.

Interpretacja postaci dramatu

Antoni Libera: [...] Willie w odróżnieniu od Winnie nie pogrzeże się w piasku – piasek się go nie ima. Co to znaczy? Czy Willie, „nie obracając się w proch”, nie jest ludzką istotą? [...]

Janusz Pyda: Jeżeli przyjmujemy, że Winnie to figura istoty ludzkiej jako wiecznie przemijającej – „obracającej się w proch” – jednostki, to kim przy takim rozumieniu ma być Willie – „kończący się” inaczej?

A. L.: Spróbujmy to ustalić, jak zwykle, poprzez analizę relacji między dwoma postaciami – relacji wynikającej z obrazu i tekstu.

Relacją tą zdaje się być związek małżeński. Winnie pod koniec drugiego aktu wspomina o dniu, gdy Willie „przyszedł skomleć o jej rękę”, jak wyznał, że ją „ubóstwia”, i zaklinał „bądź moją”, a wcześniej groził nawet samobójstwem, gdyby został przez nią odrzucony: „Pamiętasz, jak zanudzałeś mnie w kółko, bym ci go [rewolwer] zabrała? «Zabierz mi go, zabierz, nim skończę z tą swoją męką!»” W innym miejscu, opowiadając o dziwnej parze włóczęgów, którzy „zabłakali się” w tym odludnym terenie, przytacza słowa gapiącego się na nich mężczyzny: „Czemu on jej nie odkopie?... Bo tak, to co on z niej ma? I co ona ma z niego w ten sposób?... Trzeba ją odkopać, bo tak, to nie ma to sensu!... Ja to bym ją odkopał gołymi rękami. – Byli pewnie małżeństwem”.

Znamienny jest komentarz Winnie „Byli pewnie małżeństwem”, z którego wynika, że tamci byli, a Winnie i Willie – niekoniecznie.

Wątpliwość tę wzmacniają inne okoliczności i kwestie. Przede wszystkim to, że Winnie i Willie nie mają dzieci, co w przypadku małżeństwa wydaje się sprawą

kluczową. Nie dość na tym: w ogóle nie poruszają tego tematu, na przykład: dlaczego są bezdzietni? Jednocześnie sprawy seksu i prokreacji należą do tych nielicznych, które Williego zajmują: podnieca się pornograficzną fotką, a zachowania związane z rozmnażaniem opatruje sprośnym komentarzem i obleśnie chichocze. Z kolei Winnie dopytuje go, czy była dla niego pociągająca: „Willie, byłam kiedyś pociągająca? Czy kiedykolwiek byłam pociągająca? Nie zrozum mnie źle, nie pytam, czyś mnie kochał, co do tego wszystko jest jasne, pytam, czy byłam dla ciebie pociągająca. W pewnym okresie. Nie? Nie możesz odpowiedzieć? No tak, przyznaję, to kłopotliwe pytanie”.

Jak na dojrzałą, zamężną kobietę zdumiewająca konkluzja.

Posłuchajmy wreszcie takiej jeszcze wypowiedzi Winnie, skierowanej do Williego, a zarazem mówiącej o nim: „Och, wiem doskonale, co tam sobie myślisz: „nie dość, że muszę jej słuchać, to jeszcze patrzeć na nią!” No cóż, zrozumiałe. Choć z drugiej strony, czy to jest tak wiele, czego oczekuję? Czasem, doprawdy, wydaje się, że nie można już mniej... od bliźniego w końcu... co najmniej bliźniego. A jednak, jak pomyśleć o tym... kiedy wczuć się w niego [Williego]... uprzytomnić sobie, czego mu potrzeba... że potrzeba mu spokoju... zupełnego spokoju... to okazuje się, że istotnie przez cały czas domagam się gwiazdki z nieba”.

A więc Willie – wedle uznania samej Winnie – jest dla niej niby kimś „bliźnim”, czy nawet „co najmniej bliźnim”, a jednocześnie kimś, po kim nie powinna się spodziewać tego, czego zwykle oczekuje się od „bliźniego” – zrozumienia, pomocy, wsparcia – ponieważ oczekiwanie takie jest mrzonką czy wręcz absurdem.

Powstaje pytanie: cóż to za mąż i co to za małżeństwo? Otóż wydaje się, że jest to małżeństwo... urojone, a mąż... fikcyjny, wymyślony.

J. P.: To jakim cudem w ogóle jest na scenie, a zwłaszcza odzywa się? Na jakiej zasadzie Beckett go pokazuje i pozwala mu mówić?

A. L.: [...] Beckett to przede wszystkim realista w swoim oglądzie świata, czyli pisarz, który uwzględnia wszystko, co realne, bez względu na to, jakie jest źródło czy charakter owej realności. Otóż skoro ludzkość, wierząc przez wieki, że pozostaje w związku z jakimś metafizycznym partnerem, zachowuje się tak, jakby istniał on naprawdę – zwraca się do niego w modlitwach, postępuje w myśl przypisywanych mu żądań i oczekiwań – to w dziele sztuki mającym na celu przedstawienie tej

sytuacji można go ucieleśnić czy spersonifikować. By jednak było jasne, że jest to właśnie personifikacja, a nie zwykła persona, powinien się on różnić jakąś zasadniczą cechą od pozostałych postaci. W danym wypadku tą cechą jest niepodleganie władzy piasku. Reszta wynika z wieloznaczności tekstu. Bardzo wymowny w tym względzie jest, na przykład, następujący passus z końca pierwszego aktu: „Wiesz, co mi się marzy czasami? Wiesz, co mi się marzy? Żebyś na stałe przeniósł się na tę stronę, bym mogła cię widzieć. Byłabym inną kobietą. Nie do poznania. Lub chociaż na trochę, na jakiś czas. Żebyś przechodził na tę stronę co jakiś czas; bym mogła się tobą nacieszyć. Ale nie możesz, wiem o tym”.

Winnie nie mówi „przede mnie” albo „przed kopiec”; Winnie mówi enigmatycznie: „na tę stronę”, co ma niepospolitą konotację. Znaczące też jest jej końcowe stwierdzenie: „ale wiem, że nie możesz”. W obliczu okoliczności, że Willie mimo wszystko zdolny jest do ruchu – czołga się za kopcem, a pod koniec drugiego aktu próbuje się wręcz na niego wspiąć – zdanie to krystalizuje swój sens: wyraża niemożliwość, a nie niemoc.

[...]

Wreszcie samo usytuowanie obu postaci na scenie jest znaczące: Winnie siedzi w kopcu przodem do widowni, a Willie – za kopcem – tyłem. Oddzieleni są od siebie nie tylko grubością kopca, ale i kawałkiem wydmy, tak że Winnie prawie nie widzi partnera, a jeśli próbuje to zrobić, musi się bardzo wychylić. Próby te komentuje wieloznacznym sformułowaniem: „Podziwiając cię, kark sobie skręciłam”. I dodaje: „Ale warto było. Warto było”.

J. P.: Czy sugerujesz, że Willie to kolejna figura pozornego, „wymyślnego” Boga? Taki inny Godot: ktoś, kto ma zbawić, tyle że go nie ma. Ktoś, kto istnieje jedynie w zachowaniu bohaterów?

A. L.: Coś w tym rodzaju. Bóg skrojony na ludzką miarę, na miarę potrzeb i wyobraźni człowieka, dostosowany do ludzkiej mentalności”.

Źródło: Libera A., Pyda J. OP, (2018), *Niepoprawny optymizm*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 93-117.

Załącznik nr 2

Konteksty interpretacyjne

Cytat 1

Owszem, przedstawiona sytuacja do złudzenia przypomina klasyczną, wręcz stereotypową scenkę „małżeństwo na plaży” – ona przegląda się w lusterku, maluje sobie usta, rozpościera nad sobą parasolkę; on opala się, smaruje kremem, czyta gazetę itp. – niemniej jest tu co najmniej jedna okoliczność, która zasadniczo przeczy naturalności i zwykłości tego obrazu. I nie chodzi mi o sam fakt, że kobieta nie siedzi ani nie leży na piasku, lecz jest w nim najpierw po pas, a potem po szyję zakopana – to wciąż jeszcze mieściłoby się w konwencji rozmaitych fanaberii człowieka na plaży – chodzi o to, że sytuacji tej nie może ona zmienić, tj. nie może ani sama, ani z czyjąś pomocą wydostać się z kopca. [...] Ta okoliczność z realizmem nie ma już nic wspólnego; ta okoliczność ma charakter wyłącznie metaforyczny. A znaczy ona: człowiek jest uziemiony, zakorzeniony w ziemi, skazany na ziemię. Skoro zaś z biegiem czasu pogrzeża się w niej coraz głębiej, jest więc jakby już za życia w niej grzebany; jego życie jest rozciągniętym w czasie pogrzebem. [...]

Można by powiedzieć, że dramat ten wizualnie nawiązuje do słynnego zdania z Księgi Rodzaju: „Z prochu powstałeś i w proch się obrócisz” (Rdz. 3, 19), tyle że czas przyszły drugiego członu zmienia na teraźniejszy: „i w proch się obracasz” (już za życia, przez całe życie).

Źródło: Libera A., Pyda J. OP, (2018), *Niepoprawny optymizm*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 93-117.

Cytat 2.

Beckett sięga więc po głęboko zakorzeniony w tradycji judeochrześcijańskiej obraz, mający uzmysłowić człowiekowi charakter jego relacji z Bogiem. Chodzi oczywiście o obraz oblubieńczej miłości ukazanej w Pieśni nad Pieśniami. Tyle że w Pieśni, jak zresztą w całej tradycji judeochrześcijańskiej, oblubieniec jest rzeczywisty, a nie urojony.

I tu wracamy do zagadnienia, które już poruszałem, a mianowicie do potrzeby zbawiciela. Powiedziałaś, że w *Szczęśliwych dniach* Beckett portretuje w istocie

„propozycję chrześcijaństwa”. Zaoponowałem, mówiąc, że chrześcijaństwo to nie stoicka czy nawet heroiczna postawa wobec życia, lecz wizja zakładająca osobowego zbawcę. Teraz widzę, że w Szczęśliwych dniach aspekt ten w pewnym sensie jest jednak zawarty, skoro Winnie zachowuje pogodę ducha i w ogóle „może ciągnąć dalej”, jak nazywa akt bycia, tylko dzięki założeniu, że ktoś przynajmniej ją słyszy, jeśli nie słucha, a kimś takim może być tylko jakaś osoba.

Źródło: Źródło: Libera A., Pyda J. OP, (2018), *Niepoprawny optymizm*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 93-117.

Cytat 3.

Bohaterowie Becketta to z reguły mali kreatorzy. Postaci, które na żywo – „na naszych oczach” – układają jakieś opowieści, wymyślają całe historie lub światy, dodając w miarę mówienia coraz to nowe szczegóły. Eksponowanie tej czynności ma na celu dwie rzeczy. Po pierwsze uprzytomnienie, że mowa jest jedynym prawdziwie ludzkim wynalazkiem człowieka – wynalazkiem, który człowiek dziedziczy w sposób nie biologiczny, a po drugie, że to przez nią właśnie czy też w niej zaczyna się jego samoprzemiana, o której mówiliśmy przy okazji Godota. Człowiek staje się takim, jakiego siebie wymyśli, a wymyśla się za pomocą słów. To jest właśnie jedna z naczelných prawd całej twórczości Becketta. Można by powiedzieć, że całe jego dzieło jest racjonalistyczną interpretacją biblijnego zdania „Na początku było Słowo”, czy też, jak chyba słusznie chce Roman Brandstaetter: „JEST Słowo”.

Źródło: Libera A., Pyda J. OP, (2018), *W tyranii wyzwolonego rozumu*, [w:] *Jesteście na Ziemi, na to rady nie ma! Dialogi o teatrze Samuela Becketta*, Warszawa: PIW, s. 31-62.

SCENARIUSZ 3 (Z 3)

SCENARIUSZ LEKCJI DLA uczniów ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej realizujących zakres rozszerzony

PROWADZONYCH PRZEZ nauczyciela języka polskiego

TEMAT:

Redagujemy notatkę syntetyzującą na bazie recenzji teatralnych *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta.

CELE KSZTAŁCENIA – WYMAGANIA OGÓLNE:

- Znajomość wybranych utworów z literatury [...] światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
- Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
- Doskonalenie umiejętności tworzenia tekstów o wyższym stopniu złożoności.
- Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym z zasobów cyfrowych [...].

TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń:

- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] notatka syntetyzująca,
- wybiera z tekstu odpowiednie cytaty,
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych,
- stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe.

METODY PRACY:

- analiza tekstu nieliterackiego,
- pisanie programowane (według schematu),
- praca indywidualna,

- samoocena, ocena koleżeńska.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- schemat budowy i kryteria oceny notatki syntetyzującej (Załącznik nr 1),
- teksty dyskursywne o *Szczęśliwych dniach* (Załącznik nr 2).

PRZEWIDYWANY CZAS:

45 minut

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część 1. Wstępne czynności organizacyjne.

Nauczyciel wita uczniów, sprawdza obecność i przedstawia cel lekcji: doskonalenie umiejętności redagowania notatki syntetyzującej. Forma ta to nowa forma wypowiedzi, która jest stałym elementem arkusza maturalnego w jego pierwszej części *Język polski w użyciu*. Można za nią zdobyć 4 punkty, z czego 3 punkty są przyznawane za treść, a 1 punkt za poprawność językową i poprawność zapisu. Notatka syntetyzująca to forma konwencjonalna, to znaczy opiera się na określonym schemacie budowy (ok. 3 minuty).

Część 2. Przypomnienie zasad budowy notatki syntetyzującej.

Uczniowie na podstawie dostarczonego materiału powtórkowego (Załącznik nr 1) przypominają sobie zasady tworzenia notatki syntetyzującej, jej strukturę i kryteria oceny. Lekcja jest realizowana w ostatniej klasie III etapu edukacyjnego związku z tym uczniowie z pewnością mieli już wprowadzoną tę formę wypowiedzi maturalnej, dlatego nie mówimy o wprowadzeniu, lecz powtórzeniu tej formy wypowiedzi (ok. 5 minut).

Część 3. Czynności organizacyjne.

Nauczyciel rozdaje kserokopie tekstów źródłowych lub w sytuacji nauki zdalnej udostępnia je w programie do nauki zdalnej, by każdy uczeń miał do nich indywidualny dostęp. Należy przedstawić temat notatki syntetyzującej do tekstów, ponieważ ćwiczona forma wypowiedzi zakłada istnienie tematu (w odróżnieniu od streszczenia obecnego w arkuszu maturalnym w formule od roku 1015). Tematem do przedstawionych tekstów jest zagadnienie: Ocena koncepcji reżyserskiej Antoniego

Libery na podstawie spektaklu *Szczęśliwe dni* Samuela Becketta. Teksty są dostępne online, ale w poniższych materiałach zostały skrócone (ok. 2 minuty).

Część 4. Zapoznanie się z tekstami źródłowymi.

Uczniowie czytają pierwszy tekst źródłowy (Załącznik nr 2). Zaznaczają fragmenty przydatne do realizacji tematu notatki syntetyzującej. Po sprawdzeniu, np. w parach lub głośnym odczytaniu na forum klasy tych fragmentów, powtarzają czynność w odniesieniu do drugiego tekstu źródłowego (nadal Załącznik nr 2) (ok. 15 minut).

Część 5. Redagowanie notatki syntetyzującej.

Uczniowie indywidualnie redagują notatki syntetyzujące według wzoru z Załącznika nr 1 opracowanego na podstawie *Informatora o egzaminie maturalnym z języka polskiego* (ok. 10 minut).

Część 6. Uczniowie dokonują samooceny, sprawdzając, czy ich notatka ma wszystkie elementy konstrukcyjne. Nioszą autokorektę. Nauczyciel przypomina, że to zadanie maturalne jest sprawdzane także pod względem językowym i pod kątem poprawności zapisu. Następnie uczniowie wymieniają się swoimi notatkami w parach i dokonują oceny koleżeńskiej, przedyskutowując ewentualne kontrowersje (ok. 5 minut).

Część 7. Nauczyciel odczytuje wzorcową notatkę syntetyzującą, aby uczniowie mogli sprawdzić poprawność wykonanego przez siebie zadania pod względem treści i konstrukcji notatki. Jeśli jest taka potrzeba, notatkę można przeczytać dwukrotnie lub udostępnić ją w programie do nauki zdalnej lub tablicy multimedialnej. W razie wątpliwości uczniowie mogą także wyjaśnić wątpliwości z nauczycielem (ok. 5 minut).

Wzorcowa notatka [90 słów] :

Teksty podejmują temat realizacji teatralnych dramatu Samuela Becketta *Szczęśliwe dni*. Odnoszą się do realizacji utworu w reżyserii Antoniego Libery. Wyrażone opinie są częściowo zbieżne.

Sosnowski jednoznacznie pozytywnie ocenia realizację Libery. Powołuje się na liczne pochwalne recenzje, a sam zauważa bardzo dobrą kreację Mai Komorowskiej, która wcieliła się w postać Winnie.

Natomiast Kopciński zanim oceni reżyserię Libery, relacjonuje zamysł Becketta dotyczący realizacji jego sztuk. Uważa, że Libera umiejętnie podporządkowuje się

koncepcji dramatopisarza. Jednak recenzent uważa, że takie postępowanie twórcy za bardzo blokuje wolność reżysera. Postuluje spektakle, które zerwą z tą tradycją.

Część 8. Propozycja zadania domowego: dla wszystkich i dla chętnych. Omówienie zadania domowego.

Dla wszystkich: spośród lektur obowiązkowych wybrać dwie, dla których *Szczęśliwe dni* Samuela Becketta mogłyby być kontekstem literackim, i zanotować kryterium powinowactwa wraz z 4-5 zdaniowym komentarzem. W razie trudności można skorzystać z materiału dodatkowego (wyboru z listy jawnych zadań na egzamin ustny z języka polskiego).

Przykładowa realizacja

- Wizerunek kobiety w literaturze. Omów zagadnienie na podstawie *Makbeta* Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Literatura często portretuje kobiety. Wizerunek Lady Makbet z tragedii Williama Szekspira jest kontrastowy wobec portretu Winnie ze *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta. Winnie jest kobietą, która bez względu na okoliczności opowiada się po stronie życia – jest jego rzeczniką. Choć tkwi zakopana po pas w pochłaniającej jej coraz bardziej z każdą chwilą ziemi, stara się znaleźć powody do radości, szuka pociechy w mówieniu, jest niepoprawną optymistką. Winnie symbolizuje ludzkość, która choć wydaje się, że zmierza ku upadkowi, jednak wbrew wszelkim zapowiedziom końca – trwa poprzez swój instynkt życia.

Dla chętnych: nauczyciel proponuje, by uczniowie znaleźli w internecie fragment nagrania zagranicznej realizacji *Szczęśliwych dni* (ang. *Happy Days*, fr. *Oh les beaux jours*) w zależności od języka, jakiego się uczą, i porównali ją w krótkiej wypowiedzi ustnej lub pisemnej z realizacją polską w reżyserii Antoniego Libery, uwzględniając stopień wierności koncepcji Becketta.

EWALUACJA ZAJĘĆ

Uczniowskie teksty notatek syntetyzujących po samoocenie i ocenie koleżeńskiej.

BIBLIOGRAFIA

Informator o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego, (2021, aktualizacja 2022), dostępny online:

<https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/informatory/> [dostęp: 21.03.2022].

Kopciński J., (2007), *Beckett, który patrzy*, „Teatr”, nr 3, przedruk dostępny online: <https://krystynajanda.pl/dorobek/szczesliwe-dni/> [dostęp: 21.03.2022].

Sosnowski J., „Dziennik Teatralny Warszawa” (16 maja 2019), *Gdzie zmarły, zamiast dachu, ma nicosć nad głową*, dostępny online: <http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/gdzie-zmarly-zamiast-dachu-ma-nicosc-nad-glowa.html> [dostęp: 21.03.2022].

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Budowa notatki syntetyzującej i kryteria oceny tej formy wypowiedzi.

1. Zadanie (zawsze zawiera TEMAT)

Na podstawie obu tekstów zredaguj notatkę syntetyzującą na temat, np. Przepis na arcydzieło filmowe. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60-90 wyrazów.

W ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

2. Objętość: 60-90 wyrazów

- Objętość notatki pisanej na komputerze to około 5-8 linijek formatowaniu Times New Roman 12, marginesy po 2,5 cm.
- Zapisz odręcznie wzorcową notatkę na papierze z arkusza maturalnego i zmierz objętość swojego tekstu.
- Jednoliterowe wyrazy (np. przyimki „w”, „z” lub spójniki „i”, „a”) liczymy także jako osobne słowa.

3. Schemat notatki (kolejność nie jest obowiązująca)

Autorzy obu tekstów podjęli temat.....
.....

Ich opinie są.....

[1. trzeba zdecydować: różne, takie same, podobne;

2. a może zauważają inne aspekty problemu].

XX twierdzi, że.....

.....

YY uważa, iż.....

.....

4. Kryteria oceniania

TREŚĆ – 3 punkty		(Samo)ocena
A. Przedstawienie stanowiska każdego autora	1. przedstawiono stanowisko każdego autora na temat określony w poleceniu 2. odpowiedni poziom uogólnienia	
B. Zestawienie stanowisk obu autorów	– zestawiono poprawnie stanowiska: <ul style="list-style-type: none">• punkty wspólne,• punkty rozbieżne,• różnorodność aspektów.	
C. Spójność	logiczna i zorganizowana całość	
D. Długość	zachowany limit: 60-90 wyrazów	
POPRAWNOŚĆ – 1 punkt (dopuszczalne 2 błędy z kategorii: język, ortografia, interpunkcja) (uczniowie z dysfunkcjami: oceniany tylko język – dopuszczalne 3 bł.)		

Źródło: Opracowanie własne autorki scenariuszy (dr Małgorzata Juda-Mieloch) na podstawie *Informatora o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego* (CKE).

Tekst nr 1

Jakub Sosnowski

Gdzie zmarły, zamiast dachu, ma nicość nad głową

Gdy rozlega się przenikliwy dźwięk dzwonka, Winnie otwiera oczy, odmawia modlitwę, szczotkuje włosy, myje zęby i zaczyna kolejny dzień. Zapewne szczęśliwy dzień, zakopanej w kopcu do połowy kobiety. Tak zaczyna się spektakl *Szczęśliwe dni* w reżyserii Antoniego Libery. Główną rolę odgrywa Maja Komorowska, a towarzyszy jej Adam Ferency.

Maja Komorowska wciela się w rolę Winnie już od dwudziestu lat. Robi to rewelacyjnie, o czym świadczą między innymi: znakomite recenzje, które powstały przez dwa dziesięciolecia, wciąż pełna sala, mimo upływu czasu, czy też publiczność, która nagradza spektakl w reżyserii Antoniego Libery owacją na stojąco.

Nie ma co się dziwić. Półtoragodzinny monolog wysłuchuje się bez chwili znużenia. A to dlatego, że wygłasza go aktorka, która potrafi uczynić cuda na scenie. Maja Komorowska tkwi przez dwa akty w jednym miejscu, przy czym w pierwszym może ruszać rękami. To, czym zachwyca widza, to ton głosu oraz mimika. Tkwiąca w kopcu potrafi rozśmieszyć widza, jak też przerazić, wzbudzić żal lub zmusić do myślenia. Mistrzowski talent, którego może pozazdrościć większość aktorów młodego pokolenia!

Jak wspomniałem, *Szczęśliwym dniom* towarzyszą pochwalne recenzje. Autorzy dostrzegają w temacie sztuki schyłkową starość, analizę relacji damsko-męskich czy też wolne podduszanie bohaterki przez absurdalne zdarzenia dnia codziennego, niekoniecznie szczęśliwego. Zgadzam się z nimi.

Jednak widzę w *Szczęśliwych dniach* jeszcze jedno, analizę pewnego stanu, w którym tkwią Winnie i Willie. Nazwijmy go „byciem martwym za życia”.

W tym miejscu muszę przytoczyć treść jednego z najciekawszych wierszy Bolesława Leśmiana. „Pszczoły” to opowieść o tym, jak rój pszczół, „zmyliwszy istnienia ścieżynę” trafia do krainy zmarłych. Nieżyjący, widząc owady, zaczynają

przypominać sobie to, co ziemskie, a „przytłumione snem bóle na nowo ich trawia!”. To wywołuje w osobach, które zakończyły ziemską wędrówkę, wdzięczność wobec owadów za „zbudzoną ranę”. W końcu rój odnajduje powrotną drogę, a zmarli „wciąż patrzą i patrzą...”.

Podobnie zachowują się Winnie i Willie. Wszystkie rzeczy z kobiecej torebki, wspomnienia, wykonywane czynności dnia codziennego czy też informacje przeczytane przez mężczyznę w gazecie wzbudzają pewne tęsknoty. Ów żal kryje się też we wspomnieniach o innych osobach, które przytacza Winnie.

Postaci jednak nie mogą nic z tym zrobić. Tkwią, ona zakopana, on w kopcu lub nieopodal niego, i żyją wspomnieniami, „wciąż patrzą i patrzą...”, czekając na swój niechybny koniec.

Jest jeszcze jedno, co łączy „Pszczoły” ze sztuką autorstwa Samuela Becketta. Wiersz rozpoczyna się od słów: „W zakamarku podziemnym, w mieszkalnym pomroku, / Gdzie zmarły, zamiast dachu, ma nicość nad głową”.

W takim właśnie odosobnieniu tkwi też para wspominająca szczęśliwe dni.

[412 słów]

Źródło: Jakub Sosnowski, „Dziennik Teatralny Warszawa” (16.05.2019), *Gdzie zmarły, zamiast dachu, ma nicość nad głową*, dostępny online:

<http://www.dziennikteatralny.pl/artykuly/gdzie-zmarly-zamiast-dachu-ma-nicosc-nad-glowa.html> [dostęp: 21.03.2022].

Tekst nr 2

Jacek Kopciński

Spektakl, czyli narracja

Pierwszy na Winnie spojrział ten, który ją wymyślił. Spojrział bardzo uważnie, o czym w *Szczęśliwych dniach* świadczą nadzwyczaj precyzyjne didaskalia. Jeżeli Winnie bierze do ręki kartkę, to wiadomo, którymi palcami, jeżeli się modli – ile czasu zajmuje jej ta czynność. Didaskalia Becketta to prawdziwa narracja, z powodów czysto formalnych utrzymana w konwencji uwag i nawiasowych wtrąceń. Ukryty w nich głos nie należy ani do autora (mówiącego do inscenizatora), ani do inscenizatora (mówiącego do czytelnika). Należy do świadka zdarzenia, które jest spektaklem. Właśnie tym spektaklem, który Beckett wymyślił niczym powieściowy

świat, i przy którego realizacji teatralnej niekiedy towarzyszył. Winnie budzi się dopiero po drugim, krótszym dzwonku, a obudziwszy się, patrzy przed siebie, bo właśnie tak jest w tym ciągle aktualizującym się w naszej lekturze świecie *Szczęśliwych dni*. Mniejsza o techniczny język, jakim zostają opisane jej zachowania i czynności. Ważne, że tak właśnie się dzieje i nikt nie może tego zmienić. Narracja Becketta ma taką samą wartość jak narracja Manna, Joyce'a czy Musila, różni się tylko czasem. Tamci wspominają to, co było, ten relacjonuje to, co jest. Czyli to, co widać na scenie.

Wierna inscenizacja sztuk Becketta polega więc na odtworzeniu jego spojrzenia i jest w gruncie rzeczy wznowieniem spektaklu, który opowiedział nam autor. Zmieniają się reżyserzy i wykonawcy, a przedstawienie trwa – historia teatru zna takie wyjątkowe sytuacje. Beckett wyjątek zaprzagnął uczynić regułą. Relacjonując sekunda po sekundzie zdarzenie zwane spektaklem, pozostawił je nam w stanie teatralnej potencji. Zapisane, czeka na swojego reżysera, tj. kogoś, kto ponownie, z wielką pieczołowitością zamieni je w fakt sceniczny o takiej samej wartości jak oryginał.

Mistrzostwo w takiej reżyserii osiągnął u nas Antoni Libera, który nie tylko świetnie przetłumaczył teatralną narrację Becketta, ale także od lat z powodzeniem reaktywuje ją na scenie. Wiadomo, że jego spektakle nie są identyczne z wymyślonym pierwowzorem (niczym klony), ale są z nim tożsame (niczym potomkowie tego samego przodka). Wystarczy obejrzeć spektakle Libery, zwłaszcza te najlepsze: *Ostatnią taśmę* z Tadeuszem Łomnickim czy Zbigniewem Zapasiewiczem, *Szczęśliwe dni* z Mają Komorowską, *Czekając na Godota* z Zamachowskim i Malajkatem, by wiedzieć, jak patrzył Beckett...

Im jednak dłużej przyglądam się przedstawieniom Libery, tym bardziej mnie kusi, by inaczej wyostrzyć spojrzenie na świat Becketta. „Wyraźnie” ujrzeć bohaterów i dramat zapisany w ich niesamowitych monologach, „mgliście” natomiast sam spektakl, czyli teatralną narrację, która zawsze wydawała mi się nazbyt arbitralna.

[385 słów]

Źródło: Jacek Kopciński (2007), *Beckett, który patrzy*, „Teatr”, nr 3, przedruk dostępny online: <https://krystynajanda.pl/dorobek/szczesliwe-dni/> [dostęp: 21.03.2022].

Materiał dodatkowy (do samodzielnych ćwiczeń ucznia przed egzaminem)

Przykładowe zadania z jawnej listy zadań na egzamin ustny, w których jako kontekst można wykorzystać znajomość *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta.

Biblia

- Literacki obraz końca świata. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów Apokalipsy św. Jana. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

William Szekspir, *Makbet*

- Wizerunek kobiety w literaturze. Omów zagadnienie na podstawie *Makbeta* Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*

- Czego można dowiedzieć się o naturze ludzkiej z literatury? Omów zagadnienie na podstawie *Zbrodni i kary* Fiodora Dostojewskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*

- Postawy człowieka w sytuacji ekstremalnej. Omów zagadnienie na podstawie *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Andrzej Stasiuk, *Miejsce*

- Jaką wartość dla człowieka ma pamięć o przeszłości? Omów zagadnienie na podstawie *Miejsca* Andrzeja Stasiuka. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Przykładowe zadania – tematy wypracowań maturalnych, w których można wykorzystać znajomość *Szczęśliwych dni* Samuela Becketta.

- Człowiek – zmagający się z losem samotnik poszukujący swojej drogi życiowej.
W pracy odwołaj się do:
 - wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego
 - sensu wiersza *Do samotności* Adama Mickiewicza

- wybranych kontekstów.
- Człowiek w poszukiwaniu swojego miejsca na ziemi.
W pracy odwołaj się do:
 - wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego
 - sensu wiersza *Pan Cogito* – powrót Zbigniewa Herberta
 - wybranych kontekstów.
- Od pokory do rozpacz – postawy człowieka doświadczanego przez los.
W pracy odwołaj się do:
 - wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego
 - sensu wiersza *W ciemności schodzi moja dusza* Jana Kasprowicza
 - wybranych kontekstów.
- Trzeźwy racjonalista – niepoprawny marzyciel. Jak wybór postawy życiowej wpływa na losy człowieka i jego relacje z innymi ludźmi?
W pracy odwołaj się do:
 - *Lalki* Bolesława Prusa
 - innego utworu literackiego – może to być również utwór poetycki
 - wybranych kontekstów.

Źródło: <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/harmonogram-komunikaty-i-informacje/> [dostęp: 31.03.2022]